

**BULLYING
CZYLI
MOBBING
WYKLUCZANIE,
ZASTRASZANIE,
ZNEĆCANIE SIĘ**

7f

1

GORZÓW WLKP., 13 KWIETNIA 2023 R.

BULLYING to przemoc rówieśnicza

To coś więcej niż tylko walka lub nielubienie kogoś.
To bycie złośliwym dla kogoś w kółko.

ZASTRASZANIE, ZNĘCANIE SIĘ

- Bullying się to **ciągłe** lub **powtarzające się działanie lub zaniechanie** z zamiarem spowodowania **umyślnej** (celowej) **znacznej szkody** psychicznej lub/i fizycznej.
- Znęcanie się może być werbalne, fizyczne, społeczne (**relacyjne**).
- Nękanie może zdarzyć się wszędzie i **KAŻDEMU**.

BULLYING

- To zjawisko **przemocy rówieśniczej**, stosowane przez młodych ludzi wobec rówieśników, które przebiega na różne sposoby.

W bullyingu występują **3 strony**:

- **Sprawca** (przestaje działać, jak innie nie patrzą),
- **Ofiara** (stereotyp ofiary, nieśmiałość, otyłość, przynależność do wspólnoty LGBT+, →**KAŻDA cecha, w danych okolicznościach**)
- **oraz czynni i bierni świadkowie przemocy** (przemoc karmi się milczeniem) tj. uczniowie, nauczyciele, rodzice.

CO DZIEJE SIĘ Z HEJTOWANYM DZIECKIEM?

- Bullying (mobbing) to poważny i groźny problem dla młodej osoby, w realny sposób **zagrożający jego życiu lub/i zdrowiu.**
- Badania wskazują, że bullying może prowadzić w przyszłości do:
 - agresywnego zachowania (np. stania się sprawcą przemocy domowej),
 - stosowania używek
 - stosowania niebezpiecznych zachowań seksualnych wobec (ewentualnych) przyszłych ofiar.

BULLYING A SAMOBÓJSTWA

- Organizacje walczące z bullyingiem podają, że niemal połowa z dzieci, które popełniły samobójstwo, wcześniej padła ofiarą bullyingu.

SAMOBÓJSTWA DZIECI

- W Polsce w 2022 roku odnotowano rekordową liczbę, **ponad 2000 prób samobójczych dzieci i młodzieży.**
- **Aż 150 z nich zakończyło się śmiercią dziecka!**
- Dla porównania, we wszystkich wypadkach drogowych z udziałem dzieci – zginęło 53 małoletnich.
- **Także w zeszłym roku, sześcioro dzieci, w wieku 7-12 lat, skutecznie pozbawiło się życia!**
- 2021 – 2 dzieci,
2022 – 1 dziecko
- **tj. 200% wzrost samobójstw najmłodszych!**

SAMOBÓJSTWA W POLSCE

- Jeśli chodzi o dorosłych, to w 2022 r. w Polsce życie odebrało sobie **5108 osób dorosłych** (to „jedynie” o 5% więcej niż w 2021).
- Dla porównania **1883 osoby zginęły w wypadkach drogowych w całej Polsce** (to blisko 3x mniej ofiar śmiertelnych wypadków drogowych, niż popełnionych samobójstw).

BULLYING KORELUJE Z DEPRESJĄ

- Inne badania dowodzą, że zjawisko to jest powiązane z wystąpieniem u młodych osób **depresji i myśli samobójczych**.
- **Dzieci, które są ofiarami bullyingu, częściej wagarują**, co negatywnie przekłada się na ich wyniki w nauce, np. wzorowy uczeń celowo obniża swoje oceny, ponieważ jako ofiara bullyingu jest wyśmiewana i uważana za „kujona”. Chcąc uniknąć ostracyzmu wagaruje i przestaje się uczyć.

CZYM CHARAKTERYZUJE SIĘ BULLYING?

Bullying posiada 4 immanentne cechy:

1. Dysproporcja

siły/władzy/wpływów/znajomości/statusu rodziny, poprzez:

- większą siłę fizyczną,
- ale w szczególności poprzez: większą liczbę znajomych, popularność, grupę wspierającą sprawcę przemocy oraz społeczną przewagę np. w social mediach, statusie czy pozycji ekonomicznej rodziny sprawcy.

CECHY BULLYINGU

- **Bullying ma 4 immanentne cechy:**

2. Bullying to zjawisko, które **dzieje się przy udziale świadków** – **to nie jest 1:1**, ponieważ wokół jest grupa rówieśnicza i nauczyciele, a w domu rodzice.

3. **Intencja do wyrządzenia krzywdy** (robię coś lub czegoś nie robię specjalnie) – to zaplanowane działanie lub zaniechanie np. nieprzypadkowe szturchnięcie, oblanie kogoś napojem, podstawienie nogi, obgadanie, zignorowanie, itd.

CECHY BULLYINGU

- **Bullying ma 4 immanentne cechy:**

4. Trwa przez jakiś czas, **dzieje się wielokrotnie, to PROCES** np. **cyberprzemoc, jako jedna ze składowych bullyingu** – opublikowanie czyjegoś zdjęcia bez jego zgody, udostępnianie i przekazywanie memów/zdjęć dotyczących ofiary – to nieustające pasmo powtarzających się działań.

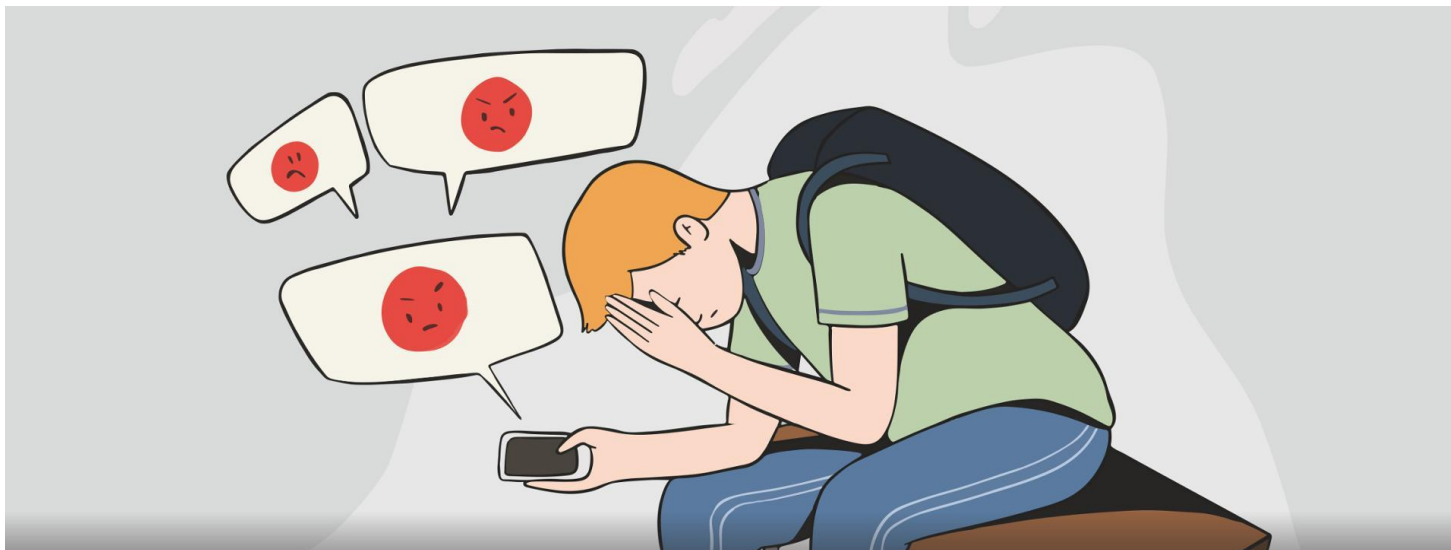
**JEŚLI ZAUWAŻYMY TE CZTERY CECHY ŁĄCZNIE
– MOŻEMY MÓWIĆ O PRZEMOCY
RÓWIEŚNICZEJ**

FORMY ZNEĆCANIA

- BULLYING to poważne **krzywdzenie drugiego człowieka, agresja, prześladowanie i terroryzowanie, w formie:**
 - **BEZPOŚREDNIEJ**
 - **LUB/I POŚREDNIEJ**
- To wszystkie formy przemocy mogące być działaniem „**twarzą w twarz**” lub „**za plecami**”, np. klasa ma grupę na massangerze, ale nie zaproszono tam jednej czy dwóch konkretnych osób z klasy – to cyberprzemoc, wykluczanie.

CYBERPRZEMOC TO BULLYING!

- WARTO PODKREŚLIĆ, że **cyberprzemoc NIE jest osobnym zjawiskiem, to część bullyingu**, tylko wykorzystująca inne narzędzia do stosowania przemocy – **to znęcanie się przy wykorzystaniu najnowszych technik.**

PODZIAŁ/RODZAJE BULLYINGU

- **Bullying psychiczny** – np. publiczne upokorzenie i ośmieszenie, fałszywe oskarżenie, wykluczenie i całkowita izolacja;
- **B. fizyczny** - ciężkie pobicie, duszenie, topienie, itp.
- **B. materialny** – kradzieże, wymuszenia, haracze, spirala długu, niszczenie rzeczy, rozboje,
- **B. seksualny** – dotykane stref intymnych ofiary bez jej pozwolenia, naruszanie nietykalności cielesnej, np. brutalny gwałt, gwałt zbiorowy, gwałt z użyciem niebezpiecznych narzędzi i substancji użytych do penetracji waginalnej i/lub analnej; słowne obrażanie osoby na tle seksualnym, fizycznym, itd.

Morderstwo, które wstrząsnęło światem

12 lutego 1993 roku, w Wielkiej Brytanii, dwuletni James Bulger został uprowadzony, torturowany, seksualnie wykorzystany, a następnie brutalnie zamordowany przez dwóch jedenastoletnich chłopców (Sharratt 1993). James był pod opieką mamy w sklepie, skąd na moment się oddalił. Wtedy podeszło do niego dwóch chłopców. Wzięli go za ręce i spokojnie wyprowadzili w nieznaną stronę.

Chłopcy postępowali zgodnie z planami, które wcześniej wspólnie uzgodnili. Prowadzili wystraszonego, zmęczonego i zmarznętego chłopczyka około 4 kilometry, do odosobnionego miejsca, w którym zaplanowali dokonanie zbrodni. W czasie tej wędrówki, mały James był poważnie raniony w głowę i twarz, a także straszony wrzuceniem i utopieniem w kanale. Płaczące, ranne dziecko

zauważyło wielu ludzi, z których niektórzy pytali jego „opiekunów”, co się stało. Chłopcy odpowiadali, że małe zgubił się, uderzył, a oni właśnie idą z nim do domu. Zaprowadzili go jednak do opuszczonej hali przy węźle kolejowym. Tam, przez długi czas, fizycznie go torturowali oraz wykorzystywali seksualnie. Następnie uderzali jego głowę kamieniami, ceglami oraz dziesięciokilogramowym łomem. W końcu położyli zmasakrowane ciało Jamesa na pobliskich torach kolejowych, tuż przed nadjeżdżającym pociągiem, pozorując wypadek.

Przepełnione kołami pociągu ciało, poszukiwanego w całym mieście chłopczyka, znaleziono po dwóch dniach. Policyjne śledztwo szybko ustaliło podejrzanych sprawców, odnajdując na kamerach przemysłowych w sklepie sfilmowany moment uprowadze-

nia. Nieznanych sprawców, pokazywanych we wszystkich kanałach telewizyjnych, rozpoznała kobieta, która wiedziała, że obydwaj byli tego dnia... na wagarach. Chłopców ujęto, a dalsze analizy policyjne wykazały na ubraniach podejrzanych różnorodne ślady z miejsca zbrodni (w tym ślady krwi Jamesa). W trakcie przesłuchań, chłopcy dość dokładnie opowiedzieli większość szczegółów swojej zbrodni oraz prowadzące do niej przygotowania. Analizy patologów wykazały, że James zmarł przed położeniem go na tory, wskutek zadanych mu, wielokrotnych ciosów w głowę (kilkanaście pęknięć czaszki), z których każde mogło być śmiertelne.

Opinia publiczna Wielkiej Brytanii i wielu innych krajów (bowiem morderstwo szeroko komentowały światowe media) była wstrząśnięta, nie tylko wyjątkową brutalnością sprawców, ale przede wszystkim ich młodym wiekiem. Trudno było uwierzyć i pojąć, że jedenastoletnie dzieci zdolne były do tak makabrycznej zbrodni. Nawet doświadczeni policjanci, śledczy, prokuratorzy i sędziowie domagali się wyjątkowo surowego ukarania młodocianych sprawców oraz potraktowania ich w procesie sądowym jak dorosłych. Oznaczało to konieczność odpowiedniej i niezbędnej do tego zmiany prawa, którą przeprowadzono. Badania biegłych psychologów i psychiatrów wykazały, że chłopcy byli poczytalni w chwili morderstwa oraz posiadali wystarczający poziom rozwoju poznawczo-moralnego do rozumienia popełnionych czynów.

Obrońcy chłopców twierdzili jednak inaczej. Wprawdzie nie podważali opinii bie-

głych, jednak wiek chłopców uznawali za okoliczność łagodzącą. Prawdopodobnie z powodu ich postawy ukryto przed opinią publiczną szczegóły dotyczące wykorzystania seksualnego dziecka oraz opinie biegłych, wyrażających poważne zaniepokojenie tym właśnie aspektem sprawy.

Mordercy Jamesa sądzeni byli jak dorośli i choć nie przyznali się do żadnego ze stawianych im zarzutów, stali się najmłodszymi skazanymi za morderstwo w XX wieku. W czasie ich pobytu w więzieniu, na różnych szczeblach władzy, kilkakrotnie podejmowano próby związane z przedłużeniem kary odosobnienia, ale też z drugiej strony — protestowano przeciwko niehumanitarnemu traktowaniu i osądzeniu chłopców w sprzeczności z prawami dziecka.

Niedawno, dorośli już sprawcy opuścili więzienie, otrzymując dokumenty ze zmienioną tożsamością oraz możliwość wyjazdu *incognito* do innego kraju. Okazało się jednak, że wkrótce po opuszczeniu więzienia jeden z nich ponownie złamał prawo. Policja odkryła w jego komputerze pornografię dziecięcą. Otworzyło to na nowo akta sprawy sprzed kilkunastu lat i dyskusje profesjonalistów. Trwa debata dotycząca trafności diagnozy biegłych i postawy obrońców, motywów ukrywania części najbardziej drastycznych elementów zbrodni (w tym wykorzystania seksualnego) oraz zbyt krótkiego wymiaru kary za najcięższe zbrodnie, popełniane przez osobników psychopatycznych, o nikłej szansie na resocjalizację, a stanowiących duże zagrożenie dla bezpieczeństwa innych.

PODZIAŁ BULLYINGU

- **Bullying RELACYJNY – WYKLUCZENIE SPOŁECZNE**, to najistotniejszy i najbardziej krzywdzący rodzaj zastraszania!
- To np. brak podania ręki na przywitanie, obgadywanie, nastawianie klasy przeciwko, plotkowanie, rozpuszczanie fałszywych informacji, cyberbullying (np. włamywanie się na konto ofiary i robienie innym przykrości w jej imieniu), osoba nękana staje się „niewidzialna” dla reszty klasy, nikt na nią nie patrzy, nikt nie chce jej w swojej grupie, czy drużynie, jest całkowicie ignorowana i pomijana.

BULLYING RELACYJNY

- Z rozpoznaniem tego rodzaju znęcania może być pewien kłopot, ponieważ, zgodnie z badaniami (Mróz, Wójcik, Pyżalski, 2022). jest to **najmniej zauważalna i najrzadziej zgłaszana** forma przemocy, ponieważ te procesy zachodzą w relacjach międzyludzkich.
- Jednak jest to najbardziej krzywdząca forma przemocy.

BULLYING RELACYJNY

- **Jak uczniowie odczuwają takie działanie?**

Zgodnie z Instytutem Badań Edukacyjnych – bullying relacyjny został oceniony przez uczniów na tym samym poziomie, **co dotkliwe pobicie!**

Warto zauważyć też, że im starsze dzieci tym więcej przemocy **psychicznej**, w stosunku do malejącej przemocy fizycznej.

UWAGA! Nawet do 50% dzieci doświadcza przemocy relacyjnej, natomiast dotkliwego pobicia – poniżej 1% (mowa tu o potrzebie udzielenia pomocy przez lekarza).

TO OGROMNY OBSZAR PRZEMOCOWY!!!

BULLYING RELACYJNY

- Zgodnie z badaniami, to czego uczniowie boją się najbardziej to WYKLUCZENIE, BYCIE POZA, BYCIE NA OUTcie w klasie.
- **To doświadczenie bólu porównywane nawet do choroby nowotworowej!**
- Niestety, my dorośli, jesteśmy skłonni tego nie zauważać (to jest trudne!) ☹
- To działanie wymaga edukacji nauczycieli, a później uczniów i rodziców.

BULLYING RELACYJNY

- Wszystkie rodzaje przemocy są zanurzone w mobbingu relacyjnym, bo jeśli ktoś jest wykluczony, wyrzucony, nie ma przyjaciół, nikt za nim nie stoi – to łatwo go wyzwać, obgadać czy uderzyć, ponieważ **NIKT** go nie obroni!
- Nie da się kogoś skrzywdzić, jeśli ma się za sobą część klasy, dużo przyjaciół i kolegów, bo wtedy relacje są silne, a wtedy **agresorowi się nie opłaca atakować**, może nawet nie będzie próbował!

BULLYING RELACYJNY

„**Wygumkowanie**” z klasy, spowodowanie, że zniknął, całymi dniami nikt z nim nie rozmawia, nikt nie chce z nim siedzieć, nie pomoże, NIKT nie odpowie, inni milkną kiedy podchodzi - **to traumatyczne doświadczenie, czasami pozostawiająca rany na całe życie.**

BULLYING RELACYJNY

- Z badań wynika, że dzieci **NIE WIEDZĄ** jak **powiedzieć o bullyingu** relacyjnym, nie wiedzą, że to jest przemoc, nie wiedzą jak to komuś opowiedzieć.
- To też ogromny **lęk uczniów** przed tym, że nauczyciele nie potraktują tego poważnie i powiedzą „A weź się nie przejmuj, to tak jest” (normalizacja patologii?).
- **Jeden z uczniów zgłosił nauczycielce, że jest ignorowany w klasie, w odpowiedzi usłyszał: „Weź to zignoruj” ...**

BULLYING RELACYJNY

- Bullying nie spada z nieba! **Zaczyna się od wykluczenia** kogoś, nadania mu statusu „*mało ważnego*”. A jak ktoś jest dla mnie mało ważny, to mogę go opluć, stłamsić i coś mu zrobić.
- **Później zaczyna się przemoc i (zawsze) następuje jej eskalacja.**
- Niestety, nie można nakazać uczniom z kimś się przyjaźnić, to niemożliwe i nierealne, a wręcz **pogarszające sytuacje** (proszę się zaprzyjaźnić z nielubianym sąsiadem, bo ja tak chcę ;))

FAZY ZNEĆCANIA RÓWIEŚNICZEGO

Faza „dziobania” – trochę mnie przezywają, odwracają się kiedy idę, nie zapraszają na imprezy, nie dołączają / wyrzucają z grup w social mediach, sportowych.

- UCZEŃ: Ale ja nie wiem, czy to na serio??? Może to tylko łupi żart? Pewnie zaraz im przejdzie, dlatego nic nikomu nie powiem, poczekam.
- ALE TO NIE MIJA...

FAZY ZNEĆCANIA RÓWIEŚNICZEGO

Faza dołączania innych.

- Tutaj pojawiają się świadkowie czynni i bierni, agresor zaczyna być coraz bardziej agresywny.
- Tu zobaczymy **asystentów agresorów** – „świętę” kolegów głównego sprawcy. Tu zaczyna się przemoc!
- UCZEŃ: To chyba na poważnie? Ale dlaczego ja? Udam, że mnie to śmieszy, to może przestaną?
- TO NIC NIE DAŁO.

FAZY ZNEĆCANIA RÓWIEŚNICZEGO

W fazie 2 niektóre dzieci próbują zmienić swoje zachowania np. obniżają oceny lub zaczynają grać w ulubioną grę oprawców (piłkę nożną).

Kupują nowe ubrania, zmieniają styl ubierania się, wagarują..

ALE TO NADAL NIE POMAGA!

PRZECIWNIE!

FAZY ZNEĆCANIA RÓWIEŚNICZEGO

Faza bezsilności, samotności.

Znęćane dziecko czuje się **absolutnie samotne**, jest wykluczone, nikt mu nie pomaga, odszedł ostatni kolega, nikt go nie wspiera, sprzymierzeńcy się wycofują, NIKT nie zostaje, nikt go już nie obroni.

**UCZEŃ: To jest moja wina! Jestem beznadziejny!
Taki mam charakter, taki jestem! Muszę od tego uciec! Dłużej tego nie wytrzymam!**

→ SAMOBÓJSTWO?

CO ROBIĆ?

**JAK MAŁO WIDAĆ,
TO DUŻO DA SIĘ ZROBIĆ 😊**

Tutaj niewielkie działania mogą przynieść bardzo duży skutek, np. **konfrontacja** – ktoś się do kogoś źle odezwał – wzywamy osoby zainteresowane, działamy „face to face”. Konfrontujemy.
NATYCHMIAST!

Takie działania duszą agresję w zarodku.

Ignorując takie zdarzenia pozwalamy bullyingowi rosnać.

**JAK DUŻO WIDAĆ,
TO NIEWIELE DA SIĘ ZROBIĆ ☹**

DZIAŁANIE?

EDUKACJA I PROFILAKTYKA

BUDOWANIE WSPÓLNOTY W KLASIE

TWORZENIE SILNYCH RELACJI

BIBLIOGRAFIA/CYTOWANIA

- Mróz, J. T., Wójcik, M., Pyżalski, J. (2022). Bullying–prześladowanie rówieśnicze. Prawdy i mity na temat zjawiska. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 21(4), 34-85.
- Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę <https://fdds.pl/>
- Czuję wielki żal. Do nauczycieli, lekarzy, do całego społeczeństwa. Matka o samobójstwie Wiktora: <https://www.youtube.com/watch?v=3dQPhJdSHSs>
- Instytut Badań Edukacyjnych IBE <https://ibe.edu.pl/index.php/pl/>

DZIĘKUJĘ

33

nadkom. Justyna ŁAWRESZUK
Wydział Prewencji
KWP w Gorzowie Wlkp.
tel. +48 47 79 115 79 / 70